
H A B E R L E R

SABAA YILDIZI'NIN ALTINCI SAYISI ÇIKTI

Gagavuzlar, Moldavya (Gagavuzlar Moldova'nın güneyindeki: Barasabya, Komrat, Çadır, Kangaz, Tarakliyada yaşarlar. Moldova Cumhuriyeti'ne bağlı Özerk bir bölge olan Gagavuz Yeri, 1991 yılının ağustos ayında özerkliğini kazanmıştır. Başşehri Komrat) başta olmak üzere Ukrayna (Odessa bölgesinde), Rusya, Doğu Kazakistan, Beyaz Rusya, Özbekistan (Taşkent), Gürcistan, Azerbaycan, Türkmenistan, Bulgaristan (Varna, Dobruca, Vombol ve Topolovgrad, Kırgızistan (Frunze), Yunanistan (Kesarya), Litvanya ve Makedonya'nın güney doğusunda yaşamaktadırlar. Nüfusu 500.000 civarında olan Gagavuzlar, Ortadoks Hristiyandırlar. Bu kadar farklı coğrafyada yaşamaları sebebiyle Gagavuzların kullandıkları alfabeler de farklılıklar göstermektedir. Dolayısıyla zengin bir sözlü edebiyata sahip olan Gagavuz Türklerine ait eserlerde de, farklı coğrafyalar nedeniyle Grek (Karamanlıca), Lâtin-Romen (1919), Kiril (30 Temmuz 1957) ve Lâtin (1993) kökenli alfabeler kullanılmıştır. Gagavuz Yeri'nde, en son 1993 yılının mayıs ayında, Moldova parlamentosunda alınan bir kararla Gagavuz Türkçesinin Lâtin harfleriyle yazılması karara bağlanmıştır. Bunun üzerine, bu bölgede Gagavuzca için kullanılacak yeni Lâtin harfleri ve imlâ konusu G. Gaydarji, D. Tanasoğlu, E. Kolta, L. Pokrovskaya gibi bilim adamları tarafından yapılan çalışmalar sonucunda tespit edilmiştir.

XVIII. - XIX. asırlara kadar uzanan Gagavuz edebiyatı 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren gelişmeye başlamıştır. Bu dönemde, D. Tanoğlu, *Bucaktan Sesler* (1959), *Çal Türküm* (1966), *Adamın İşleri* (1969), *Hoşluk* (1970), *Gençlik Türküleri* (1975), *Uzun Kervan* (1985) (Gagavuz dilinde yazılan ilk roman olan *Uzun Kervan*, Gagavuz Türklerinin tarihî macerasını anlatmaktadır); D. Karaçoban, *İlk Laf* (1963), *Bayılmak* (1969), *Persengeler* (1979), *Alçak Saçak Altında* (1966), *Proza* (1986); S. Koroğlu, *Bir Kucak Güneş* (şiir, 1969), *Yollar* (hikâye, 1970), *Kızgın Çiylär* (şiir, 1974), *Kauş Avarları* (1977), *Üüsek Kuşlar* (1982); G. Gaydarji, *Ana Tarafım* (1972); M. Kösa, *Kısmet* (1973); *Kardaşlık* (1975), *Dattım Ömürdün* (1980), *Topraan Ürek Düülmesi* (1983), *Hazır Ol* (1986), *Umutlar* (1988), *Sabansaarsın Gün* (1990); S. Bulgar, *Can Pazarı* (1988), *Dev Ada-*

mın Oolu (1990), *Canavar Yortuları* (1990) gibi yazarlara ait hikâye, şiir ve roman olmak üzere edebiyatın çeşitli alanlarında eserler verilmiş ve verilmeye de devam etmektedir.¹

Diğer taraftan, Moldova'nın güneyinde Gagavuz Yeri Özerk Bölgesinde yaşayan Gagavuz Türklerince, Gagavuzca olarak çıkarılan süreli yayınlara da kısaca değinecek olursak; 1988 yılının ağustos ayında *Sovyetskaya Moldeviya* gazetesinin eki olarak çıkmaya başlayan *Ana Sözü ve Gagauziya Haberleri* gazetesinin yanı sıra, *Gagavuz Sesi* adlı bir diğer gazete de son yıllarda yayın hayatına girmiştir. Gerek bu gazeteler, gerekse yayın hayatına 1996 yılında başlayan ve başredaktörlüğünü Gagavuz yazarı S. Bulgar'ın yaptığı *Sabaa Yıldızı*, Gagavuz Yeri Özerk Bölgesinde çıkarılan bir başka süreli yayındır.

İşte biz burada *Sabaa Yıldızı Etnos, Kültürü, İstoria* adlı dergiyi kısaca tanıtmak istiyoruz. Gagavuz Türkçesi, kültürü, sanatı, tarihi, ekonomisi, eğitimi ve bu konularla ilgili çeşitli haberleri içeren *Sabaa Yıldızı* adlı derginin ilk sayısı, yukarıda da belirttiğimiz üzere, 1996 tarihinde yayımlanmıştır. Üç ay yayımlanan derginin altıncı sayısı ise 1998 yılında çıkmıştır. Lâtin harfli ve Gagavuz dili ağırlıklı derginin ilk sayısından itibaren *Güneşçik* adlı çocuklara yönelik bir de eki bulunmaktadır.

Çok az da olsa bazı yazılar Türkiye Türkçesi (derginin beşinci sayısında yer alan "Gagavuz Gençleri" [ss. 30-33] adlı yazı vd.) ve Fransızca (derginin dördüncü sayısında "Harun Güngör, Les Chroniques Seldjoukides et Ottomans", [ss. 62-64]). Dergide Kiril harfli, Grek, Lâtin, Roman vs. harfli olmak üzere çeşitli çeşitli alfabelerde yazılmış Gagavuzca metinler de yer almaktadır. Ayrıca dergide, Türkiye ile ilgili çeşitli tanıtımlara da yer verilmiştir.

Bugün altıncı sayısına ulaşmış olan *Sabaa Yıldızı* adlı derginin hemen hemen her bir sayısında genel hatlarıyla; Mihail Çakır (Sayı: 2, 1996), Dimitri Karaçoban (Sayı: 3, 1997), Dionis Tanasoğlu (Sayı: 4, 1996), Gavriil Gaydarji (Sayı: 5,

¹ Gagavuzlar ile ilgili ülkemizde yapılan yayınlardan birkaçı: Harun Güngör-Mustafa Argunşah, *Gagavuz Türkleri, Tarih-Dil-Folklor ve Halk Edebiyatı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1991, 377 s.; Nevzat Özkan, *Gagavuz Türkçesi Grameri, Giriş-Ses Bilgisi - "Cümle Bilgisi"-Cümle-Sözlük Metin Örnekleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1996, 349 sayfa; Hasan Eren, Gagavuz Türkçesi", *Türk Ansiklopedisi*, C. XVI, MEB yay., İst. 1968. Gagavuzlarla ilgili daha geniş bilgi almak için bu kaynaklara ve başkalarına bakılabilir.

1998) ve Nikolay Baboğlu (Sayı: 6, 1998) gibi Gagavuz Türklerinin ünlü ilim adamları, edebiyatçıları şairleri yazarlarına ait kısa bir biyografi ile birlikte onların eserlerinden örnekler içeren bir bölüm bulunmaktadır. Bu bölüm genelde, derginin ilk sayfalarında yer almaktadır. Biz burada, D. Tasanoğlu'nun bu kısımda yer alan "Ana Dilim" adlı şiiriyle G. Gaydarji'nin "Ana Dilimä" adlı şiirlerini Gagavuz edebî dilinden birer örnek olarak vermek istiyoruz:

Ana Dilim

*Ana dilim-gevrek söz,
Uygun dizili sedef,
Ürük fikir ona öz,
Kefimü verip hep kef.*

*Onsuz geçmüz hiç aaçlum,
Kuru kalır masaltım;
Onsuz olmaz hiç saalum,
Kısır gezür aklım.*

*Ana dilim-tatlı bal.
Salkım çiçää kokusu;
Şırasını ülkü dal
Vermiş gömeç dolusu.*

*Ana dilim-gözül ses
Maanä-türkü havası;
Onu işiden herkez
Doymaz; geçmüz avazı.*

Sabaa Yıldızı, (Sayı: 5, s. 4, 1998)

Ana Dilimä

*Dört gözläñ bakaardı oolum aazuma,
Türküümü sesläürdi eveldän kalma.*

*Bä dä hep öläydim öz küçüklüümdä,
Türkü pek sevärdim seslemäü küüdä...*

*Düñdü sansın bunnar-aklımda hepsi:
Küçük odacumuz, maninin sesi.*

*Hep Çalardı maani gözüñdä yaşı.
Ne çok biz çekmişik, nice şindisi?*

*Göz-kulak olardım, sesleyrök,
Güüzüm kabardı, kuvvet toplayrak.*

*Ana türkü, maani, masal hem dastan!
Sanki var mu biri, sizi bilmäyän?*

*Saa ol halkım saa ol! Çalmışın sän,
Raz bugünkü güñnärü var türkü boldan.*

*Üzlän yıl durmuşun kullukta şafksız,
Çok dastan kurmuşum hiçbir yazısız.*

*Bobadan oola aaz-aazdan geldi
Yıkılmaz kalä-halk sedefleri.*

*Şükür, halkım, şükür ürektän,
Ki cömert kurmuşun ana söz, dastan!*

Sabaa Yıldızı, (Sayı: 5, s. 4, 1998)

Dergide ayrıca, Gagavuz adı, tarihi, dili² edebiyatı, ekonomisi³ gibi konularda bilgi içeren ilmî yazılar yanında şiir, hikâye, masal gibi edebî ürünlerle çeşitli konularda yapılan röportajlar da yer almaktadır.

Öte yandan, tanıtım amacıyla, özelde Gagavuz dili genelde Türk dili veya dünyası ile ilgili olarak yeni çıkan kitapların veya dergilerin bibliyografik künyeleri de sayfa kapağı şeklinde verilmektedir (Derginin dördüncü sayısı, ss. 60-61). Derginin birkaç sayılarında bazı yayınlar ise geniş bir şekilde tanıtılmıştır (Derginin beşinci sayı, ss. 44-45).

Ayrıca resim sanatından örnekler ve fotoğraflar hem derginin kendisinde hem de eki olan *Güneşçik*'te ağırlıklı bir şekilde verilmiştir. Her bir sayı genelde bir ressamı ayrılmıştır. O sayıda bir taraftan bahse konu ressamın resimlerinden örnekler sunulurken, diğer taraftan onunla ilgili bilgiler de verilmiştir. Yazı, resim ve fotoğrafların dergideki oranı hemen hemen birbirine eşittir.

Derginin eki olan *Güneşçik*'te ise çeşitli resim örnekleri haricinde; çocukların yazdığı veya onlara yönelik olarak yazılmış masal, hikâye, şiir ve bilmecelemlerle, çocuklarla ilgili çeşitli yayınların tanıtımları bulunmaktadır.

Derginin beşinci ve altıncı sayılarına kısaca bir göz atacak olursak; beşinci sayıda sırasıyla şu yazılar yer almaktadır:

Konstantin Sırf, "Gavriil Gaydarjinin 60 Yılı" (s. 2-17); Arif N. Asya "Destan" (şiir, s. 18); D. Savastin, "Oğuz" (tablo, s. 19); Stepan Bulgar, Moldova'daki TİKA Program Koordinatörü Meltem Uluer ile Görüşme", (röportaj, s. 20-21); "Gagavuz Yeri Halk Topluğu Başkanı Petr Paşalı Söztuttu Seminarda k. Flensburgta (Germaniya), (s. 22-25); "Mariya Kuyumcu, "Boril Hem Anna", (s. 26-29); Lûdmila Gagavuz, "Gagauz Gençleri", (s. 30-33); "Gagavuz Halkın İstoriyası Fotolarda", (s. 34-35); Afanasiy Karaçoban (Şiirlerinden altı tane örnek, s. 36-38); D. Savastin, "Gagavuz folklorundan" (tablo, s. 39); "Moldova Gagavuzları Buluştular Gretsia Gagavuzlarınnan" (s. 40-41); D. Savastin, Mari Kız", Duuş" (tablo, s. 42-43); V. İ. Sırf, "Lüba Çimpoyeş, 'Gagavuzların das-

2 Bu konuda, "Gagavuzların İstoriyası", *Sabaa Yıldızı*, Sayı: 2, 1996, s. 6-19'da verilmiştir.

3 Bu konuda dergide şu yazılar bulunmaktadır: M. D. Kara, Gagavuz Yeri Evropada Yeni Bir Olay", *Sabaa Yıldızı*, Sayı: 2, 1996, s. 20-22; Olga Radova, "Gagavuz Literaturanın Gelişmesi", *Sabaa Yıldızı*, Sayı: 4, 1997, s. 12-16.

tan eposu', Kişinev, 1997", (tanıtma, s. 44-45); "Komrat Devlet Üniversitesi tarih fakültesi Etnografiya Praktikasında, Yaz, 1996", (s. 46-47); "Oğuz Destanı (tablo, s. 48); Doç. Dr. Perihan Lokmanoğlu (G. Ü. Öğretim Üyesi), "Türk ve Gagavuz Düğün Geleneklerinde Benzerlikler", (s. 49-52); Kara Çoban, Dimitri "Kış Manzarası" (tuval üzerine yağlı boya, ss. 53); Moldova ve Türkiye Arasındaki Ekonomik İlişkiler", (s. 54-55); Mihail Çakır'ın *Dictionar gagauzo (tiurco) - Român*", (tanıtım, s. 56-57); Bursa, Ankara, Bodrum, Kütahya, Bolu (Türkiye'den fotoğraflar, son 6 sayfa)

Beşinci sayıya ait *Güneşçik*'te bu kez çocuk dünyasına yönelik çeşitli annatmalar (hikâyeler), masallar, bilmececi şiirler bulunmaktadır. Stepan Bulgar imzalı "Dokuz Kurnalı Çöşma" (s. 10-13) adlı masal bunlardan biridir. Ayrıca burada "Sevgili Uşaklar!" başlığı altında Lüba Çimpoyeş ve *Gagavuzların Destan Eposu* adlı eseri bu kez çocuk diliyle kısa bir şekilde verilmiştir.

Altıncı sayıda ise, şu yazılar yer almaktadır: "Nikolay Baboğlu'nun 70 Yılı" (s. 2-4), Fazlı Petr "Bucakta Yaşlı Kadınlar" (s. 5, resim), "Kulilär" (s. 6-15, hikâye), N. Babboğlu, "Şiirlär (Külüm-Sana Yerim, Çiidemnär, Varız, Bukvalık, Varsa Baaşışın, Anam, Gayma Düşlerimä Geler)" (s. 16-19), Fazlı Petr, "Düünä Hazırlanmak" (s. 17, resim), "6 Türk Devlet ve Topulukları Dostluk Kardeşlik ve İşbirliği 20-22 Mart 1998 Bursa (Gagavuz Özerk Bölgesi Birinci Başkan Yardımcısı Vasiliy Uzun'un konuşması ve Kurultay Sonuç Bildirgesi)" (s. 20), Fazlı Petr, "Kompozisyon" (s. 21, resim), Prof. Dr. Reşat Genç, "Gagavuzlar Hakkında" (s. 22-24), "Gagavuz Yeri Avtonom Bölgesi, Uluslar Arası Türk Akademisi Üyesi Oldu" (s. 25, haber), "Stepan Bulgar, "Annatmalar (Ekmek için, Utançak, O İnsan, Sıkı Mirçu, Beyaz Gelin, Bela, Barsaksız Tritkanın İdeyası)" (s. 26-33, hikâyeler), Fazlı Petr "Hal" (s. 28, resim), Marina Kol, "Şiirler (Yanık Seveda, Çeker Evä..., Paalı Analarımıza, Tabiat)" (s. 34-36), Fazlı Petr, "Köyde İşler" (s. 37, resim), S. Bulgar, "Komrattaki Üüsek Okulun 130. Yıl Dönümüne Karşı (s. 38-39) Mariya Tıgay, "Komrattaki Üüredici Koleci" (s. 40-41), "Fotoğraf (Dobruçalı Bir Gagavuz)" (s. 42), Andrey Koçançi "Kim Kalsın Bu Dünneedä, Peetçi" (s. 43), Gagavuz Halkın İstoriyası Fotolarında" (s. 44-45), İvan Pavlioğlu, "Gagavuz Yeri" (s. 46, şiir), "Gagavuz Ressamı Petr Fazlı 45 Yaşın-

da” (s. 47, haber), “Recep Annageldi” (s. 48, otobiyografi), “Türk Dünyası Gençleri’nin Mahdum Kulu Yayın Birliği Hakkında” (s. 49, haber), Bermurat Veyisov, “Türkmenistan Millî Şairi Mahtumkulunu Tanıyalım” (s. 50-51), 1998 Dede Korkut Yılı Türk Dünyasında Kutlaner” (s. 52-55, kutlama ile ilgili haber, Muharrem Ergin’in, Dede Korkut ile ilgili kitabından parçalar), Ali Muzaffer Ersöz, “Türkçe Yaz” (s. 56, şiir), Yavuz Akpınar, “*Kardaş Edebiyatlar*’ın Türk Dünyası Dergilerine Teklifi” (s. 57-59), Fazlı Petr “Baa Kesmesi” (s. 60, resim), Mihail Çakır, “Gagavuz-Romın Sözlük” (s. 61-63, tanıtma), “Gavriil Gaydarji (14.09.1937-14.02.1998)” (s. 64, haber).

Altıncı sayıya ait ekte (*Güneşçik*) de sırasıyla şu yazılar bulunmaktadır: Kutar Aydın, “Şiirler (Senin İçin Anam)” (s. 2), Fazl Petr, “Natürmort” (s. 2, resim), Stepan Bulgar, “Dev Adamın Oğlu” (s. 3-13), Olga Radova, Temiz Güllâr” (s. 14-15 “Diveç” 16), Marina Kol, “En Paalı Baaşış” (s. 17, masal), “Fotoğraflar” (s. 20) İvan Kior, “Guguş (s. 21, şiir), “Gagavuz Kızı Başlıknan Hem Gerdanlıkları” (s. 22, fotoğraf) İsmail A. Çavuş, “Şiirler (Dayımın Hediyesi, Masal, Haydi Kamplara, Tren).” (s. 23-24).

Sürelî yayınlar bilindiği üzere, hangi alanla ilgili olursa olsun, ilgili oldukları alandaki daha yeni gelişmeleri araştırmacıya, okuyucuya aktaran birer bilgi kaynağıdır. Bu açıdan oldukça önemlidirler. Kültür, din, tarih ile ilgili yayınlar ise, ait olduğu ülkenin dünü, bugünü ve yarını arasında köprü olmaları yönüyle de ayrı bir değere sahiptirler. Gagavuz edebî dilini tanıtan ve yaşatan yönüyle *Sabaa Yıldızı*’nın bu ilk altı sayısı; gerek dergi tekniği ve gerekse ele alınan konuların zenginliği noktasında başarılı bir yayındır. Edebiyatın ağırlıkta olduğu dergi, yukarıda belirtilen hususlardan da anlaşılacağı üzere Gagavuz kültürü ve tarihi ile ilgili geniş bilgiler de içermektedir.

Gagavuz dilinde çıkan sayılı sürelî yayınlar arasında böyle kapsamlı bir derginin yer alması, Türk kültürü ve dolayısıyla da Türk dünyası için oldukça sevindiricidir. *Sabaa Yıldızı*’na “*Sabaa Yıldızı*” olarak yıldızının hiç sönmediği uzun bir yayın hayatı dileriz.

REŞİDE GÜRSES